

INFORMATIEMEMO RAAD

Kenmerk: 19inf00145

Datum advies: 18 september 2019	Onderwerp: Visie op de interactie met de samenleving
Kennis nemen van: Procesvoorstel voor het opstellen van een visie op de interactie met de samenleving	
Status advies: openbaar	Argument: (indien niet openbaar)
Portefeuillehouder: Burgemeester	Datum b&w-vergadering: 24 september 2019
Betrokkenen bij voorstel extern:	Betrokkenen bij voorstel intern:
Bijlagen:	

Kennis nemen van:

Procesvoorstel voor het opstellen van een visie op de interactie met de samenleving.

Inleiding

De gemeenteraad hecht veel waarde aan een duidelijke visie op de interactie met onze inwoners en Overbetuwse organisaties¹. Dit blijkt uit diverse moties² en het geamendeerde besluit inzake het Rekenkamerrapport 'Burgerparticipatie' (mei 2019). De aanbeveling hierin was een participatievisie op te stellen met een afbakening van het begrip participatie en de zienswijze hierop, een duidelijke kadering wie wanneer aan zet is en praktische afspraken tussen gemeenteraad, college en organisatie in de vormgeving van participatieve processen. Tot slot vragen ook veranderingen in de samenleving om een duidelijke visie. De gemeenteraad heeft in haar vergadering van september 2019 (19rb000070) een opdracht gegeven aan het college om een gezamenlijke visie op inwoners- en overheidsparticipatie te formuleren. In deze notitie informeren we u over het proces hoe we willen komen tot deze richtinggevende visie. De visie is voor de gehele gemeente van belang en geeft daarnaast richting aan het kerngericht werken. We vertalen de visie naar concrete instrumenten, aan de hand waarvan we interactie met de samenleving willen gaan organiseren.

¹ Waar we in deze notitie spreken over organisaties, bedoelen we dit in de volle breedte: zorgaanbieders, welzijnspartners, ondernemers, projectontwikkelaars, etc.

² Motie inzake het burgerparticipatieproces begraafplaats Zetten (jan. 2019); Motie inzake de herijking en actualisatie van het participatiebeleid (juli 2019).

Waarom een nieuwe visie?

De opdracht van de gemeenteraad is een visie te formuleren op inwoners- of overheidsparticipatie³. Dat begint bij de vraag wat voor overheid wij willen zijn als gemeente Overbetuwe in relatie tot onze inwoners en organisaties. En wat willen wij daarmee bereiken?

Deze visie richt zich op de volgende ambitie voor Overbetuwe:

- ⇒ Een gemeente die meebeweegt met de samenleving waar mogelijk. Een gemeente met een prettige leefomgeving, waar mensen zorg voor elkaar hebben en er met respect naar elkaar geluisterd wordt en ieders rol duidelijk is. En een gemeente waar een constructief samenspel is tussen de gemeentelijke organisatie, inwoners en organisaties.

Een visie is abstract en zal voor inwoners niet meteen relevant zijn. Maar een visie is nodig om met elkaar een stip op de horizon te bepalen waar wij naar toe bewegen, zodat we koersvast zijn. Daarom kiezen we voor een compacte visie die richtinggevend is voor de keuzes voor de gemeente. Deze gaan we vervolgens vertalen in een aantal concrete bouwstenen of instrumenten over de manier waarop we dat willen doen. Deze instrumenten geven handen en voeten aan onze visie en gaan we toetsen in de samenleving.

Onze visie en uitgangspunten: een eerste richting

We gaan uit van een samenleving waarbij de kernen en inwoners van Overbetuwe centraal staan. Waar iedereen mee kan doen. Sterke kernen waar mensen zich thuis voelen, elkaar kennen en helpen. Dit is ons vertrekpunt. We richten ons hierbij enerzijds op kernen die zelf richting en invulling geven aan hun leefomgeving en anderzijds op een communicatieve overheid in relatie tot deze kernen of groepen inwoners.

Dit vraagt wat van ons, namelijk een faciliterende overheid die zich op gelijkwaardige basis verhoudt tot inwoners en zich bewust is van haar rol. Immers, gemeenschapszin komt tot stand waar mensen betrokken zijn en met elkaar oplossingen bedenken. Dit doen ze niet op basis van wetten of beleidsdoelen, maar op basis van behoeften en wederkerigheid. Daarom willen we werken met enkele uitgangspunten die richting geven aan ons handelen. Vanuit de ervaringen van andere gemeenten, het kerngericht werken en gesprekken die zijn gevoerd met inwoners, medewerkers, college en gemeenteraad schetsen we een eerste richting voor deze uitgangspunten. Deze uitgangspunten worden momenteel toegepast in de praktijk.

1. Inwoners / kernen hebben hun eigen (leefbaarheids)agenda.

- (Groepen) inwoners hebben hun eigen agenda en zijn hier zelf eigenaar van; inwoners weten immers zelf het beste wat goed voor hen is.
- Inwoners, gemeente en (maatschappelijke) organisaties werken samen, ieder vanuit de eigen rol.

2. Wij zijn ons bewust van onze rol, die van belanghebbenden en die van inwoners.

- Aan het begin van een proces spreken we met inwoners en andere betrokkenen de rolverdeling en eigenaarschap af zodat de verwachtingen duidelijk zijn.
- Zowel de gemeenteraad, het college als de ambtelijke organisatie is zich bewust van haar rol in relatie tot de inwoners.
- De gemeente en organisaties in Overbetuwe werken samen en nabij inwoners om het gesprek goed te kunnen voeren.

3. De gemeente faciliteert inwoners vanuit de visie en een bewuste houding en gedrag.

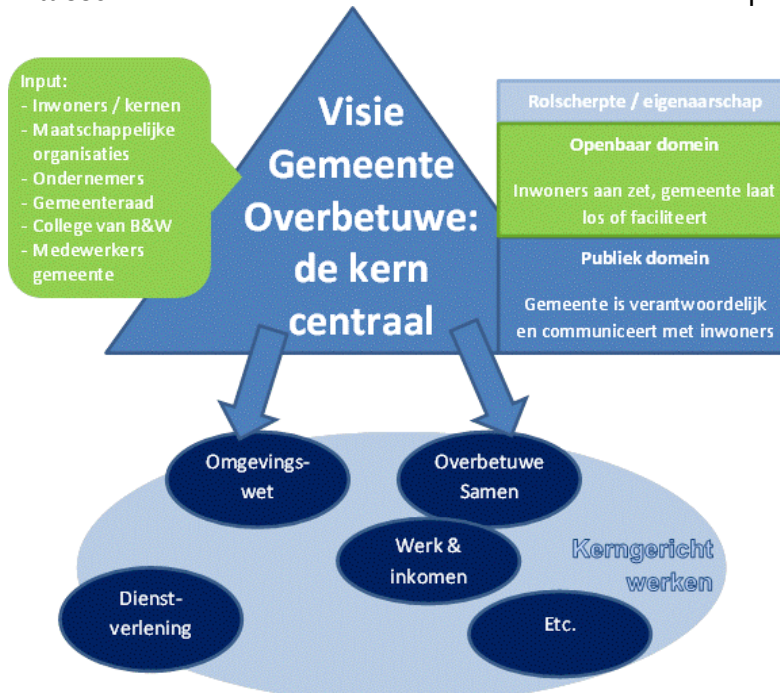
- De gemeente heeft ook een agenda, vormgegeven in interactie met de samenleving.
- De leefomgeving van inwoners staat centraal in het doen en laten van de gemeente.

³ Overheidsparticipatie gaat over de ondersteuning van ideeën van inwoners door de overheid. De overheid bepaalt niet maar faciliteert. Inwonersparticipatie is andersom: dan hebben we het over bijvoorbeeld de input van inwoners bij gemeentelijk beleid.

- We zijn een bescheiden overheid, die in actie komt als dat nodig is.
- We denken vanuit mogelijkheden en kijken vooruit. We benaderen vragen of initiatieven van inwoners dan ook als zodanig.
- We zijn een nieuwsgierige, lerende organisatie en blijven kritisch op ons eigen handelen.

Rol van gemeente(raad) ten opzichte van de samenleving

Als gekozen volksvertegenwoordiging stelt en controleert de gemeenteraad kaders voor gemeentelijke taken. Tegelijkertijd werkt de samenleving zelf ook aan oplossingen van maatschappelijke kwesties, zonder inmenging van de overheid. Dit vraagt om rolscherpte en duidelijkheid over eigenaarschap: waar zijn we wel van als gemeente en waar bemoeien we ons niet mee of beperken we ons tot faciliteren. We maken onderscheid tussen het openbare domein (van de inwoners) en het publieke domein (gemeentelijke taken en wetgeving), zie ook figuur 1. Het gebied *tussen* deze twee domeinen is daar waar de interactie plaats vindt.

Figuur 1 weergave Visie Gemeente Overbetuwe

Procesvoorstel: drie fasen

We maken in het proces om te komen tot een richtinggevende visie onderscheid tussen 3 fasen; deze worden inhoudelijk aangestuurd door een interne procesbegeleider. Bestuurlijk opdrachtgever is de burgemeester, in afstemming met portefeuillehouder kerngericht werken. Ambtelijk opdrachtgever is de gemeentesecretaris.

Fase 1. Visie Gemeente Overbetuwe

De concept uitgangspunten zoals hierboven beschreven, worden vertaald in een visie. Hierbij benutten we in eerste instantie de informatie en kennis die al beschikbaar zijn. We schrijven een visie in concept, deze gaan we toetsen op inhoud, draagvlak, randvoorwaarden en werkbaarheid bij de samenleving (ondernemers, organisaties, inwoners⁴, etc.), de gemeenteraad, het college van B&W en de gemeentelijke organisatie. Dit doen we aan de hand van concrete instrumenten en thema's.

⁴ Het toetsen van de visie laten we doen door een extern bureau.

⇒ Inhoudsopgave visie

Tijdens de bespreking door de gemeenteraad van het rapport van de rekenkamercommissie inzake inwonersparticipatie kwam een aantal zaken naar voren in de discussie. Deze laten we terugkomen in de visie, hieronder een voorzet voor de inhoudsopgave van de visie, ofwel de onderdelen die aan bod komen.

- Visie: wat voor gemeente willen wij zijn in relatie tot inwoners en organisaties?
- Welke rollen hebben we als gemeente? En hoe verhoudt dit zich tot onze inwoners, organisaties?
 - Wat is de positie van wijk- en dorpsoverleggen?
- Wat betekent de visie voor de gemeentelijke organisatie?
 - Voor onze cultuur, houding en gedrag?
 - Voor de inrichting van onze organisatie en bedrijfsvoering?
- Hoe geven we de interactie met inwoners / de samenleving vorm, zodanig dat we integraal, kerngericht en met een duidelijke reden in gesprek gaan?
 - Welke vormen van interactie zijn er en welke instrumenten horen hierbij?
 - Hoe zorgen we dat we de juiste verwachtingen scheppen?
 - Hoe evalueren we de interactie?
- Evaluatie en periodiek toetsen in hoeverre we werken conform de visie door monitoring.

Fase 2. Kerngericht werken, concretisering werkwijze

Kerngericht werken (KW) is een werkwijze, een manier van werken waarbij inwoners, Overbetuwe organisaties en de gemeente in de kernen samenwerken aan het behouden of verbeteren van de leefbaarheid van de leefomgeving. Kerngericht werken is niet iets van de kernadviseurs, kerngericht werken is iets van de gehele gemeentelijke organisatie. In november 2018 heeft uw gemeenteraad een plan van aanpak vastgesteld om kerngericht werken door te ontwikkelen. Met de uitvoering van dit plan is gestart; de geformuleerde uitgangspunten (zie hierboven) worden momenteel door de kernadviseurs in twee situaties getoetst (ondersteunt door DKK⁵). We beseffen echter dat het daadwerkelijk implementeren van het kerngericht werken als werkwijze de gehele organisatie raakt. In fase 2 beschrijven we de doelen van kerngericht werken, de positie van de kernadviseurs binnen de gemeentelijke organisatie, richtlijnen voor de kernadviseurs en de positie van bewoners- en buurtoverleggen. Tot slot zorgen we voor inzicht in de beschikbare en eventuele wenselijke instrumenten die nodig zijn om onze doelen te realiseren. De instrumenten die we reeds hebben, zijn beschreven in de bijlage.

De nog op te stellen visie is richtinggevend voor kerngericht werken. Omdat de doorontwikkeling van kerngericht werken eind 2018 al in gang gezet is, loopt deze fase parallel aan fase 1. Eventuele aanpassingen hierin als gevolg van de visie, worden doorgevoerd bij de concretisering van kerngericht werken.

Fase 3. Implementatie

Naar verwachting zijn de visie en de doorontwikkeling van kerngericht werken begin 2020 gereed. Echter het daadwerkelijk handelen volgens onze visie is de grootste uitdaging. Het bureau dat in gesprek gaat met betrokkenen over de visie, zal ook een implementatieplan opstellen voor zowel het doorleven van de visie door de ambtelijke organisatie, het college en de gemeenteraad, als het daadwerkelijk handelen volgens de richtlijnen van kerngericht werken. Dit implementatieplan wordt in 2020 ingevoerd en de borging hiervan zal ook de jaren daarna continu aandacht nodig hebben.

⁵ DKK: Vereniging dorpshuizen en kleine kernen Gelderland

De bestaande klankbordgroep kerngericht werken krijgt een andere rol, namelijk het volgen van en meedenken over de drie fasen. We passen de samenstelling van de groep aan deze nieuwe rol en breiden deze mogelijk uit met opbouwwerk en sleutelfiguren uit de wijk.

Stappen en planning

1. Informeren gemeenteraad over de koers (*september '19*)
2. Starten nieuwe klankbordgroep (*september '19*)
3. Werkbezoek Peel en Maas samen met klankbordgroep (*september '19*)
4. Fase 1: uitwerken visie Gemeente Overbetuwe
 - a. Visie concept (*december '19*)
 - b. Bouwstenen, toetsen visie bij betrokkenen (*oktober-januari '20*)
 - c. Vaststelling gemeenteraad (*1 april '20*).
5. Fase 2: doorontwikkeling KW en vaststellen uitgangspunten (*1 april '20*).
6. Fase 3: implementatie:
 - a. Visie: training bestuur, management, medewerkers (*2020*).
 - b. Borgen visie (*2021 en verder*)
 - c. Actualiseren en implementeren instrumentarium (*1^e helft '20*).

Consequenties

De visie zal richtinggevend zijn voor gemeentelijk beleid.

Communicatie

In de periode oktober tot en met januari a.s. wordt de concept-visie getoetst bij ondernemers, organisaties en inwoners, de gemeenteraad, het college van B&W en de gemeentelijke organisatie. Hiervoor schakelen we de hulp in van een bureau dat gespecialiseerd is in het voeren van interactieve gesprekken.

⇒ Interactieniveau: consulteren. Het betreft een visie van de gemeente; we benutten hiervoor alle informatie die reeds opgehaald is. Doorlopend krijgt de gemeentelijke organisatie input op dit onderwerp. Ook zijn er tal van lopende trajecten op thema's waarbij wij input ophalen. De concept visie toetsen wij vervolgens bij inwoners en organisaties aan de hand van concrete instrumenten en thema's.

Behandelend adviseur voor technische vragen: E. Haanraads, tel.: 14 0481, email: e.haanraads@overbetuwe.nl

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS,
de gemeentesecretaris, de burgemeester,

mr. M.F.H. Knaapen

R.P. Hoytink-Roubos

Bijlage: huidige instrumenten

We werken reeds met een aantal instrumenten die de gewenste beweging faciliteren. Hieronder worden ze kort toegelicht.

Betrokkenheidsprofiel:

Betrokkenheidsprofiel: een betrokkenheidsprofiel geeft inzicht in de manier waarop inwoners betrokken willen worden, op basis van 8 profielen. Deze profielen helpen ons bij het bepalen van een strategie voor het gesprek met of de participatie van een groep inwoners van een straat, dorp of kern. Het betrokkenheidsprofiel van Overbetuwe is in het najaar van '19 gereed; we kunnen de betrokkenheidsprofielen goed benutten bij het ophalen van input voor onze visie.

Interactiewijzer:

De interactiewijzer is bedoeld als hulpmiddel voor medewerkers van gemeente Overbetuwe die in hun werk de interactie aangaan met inwoners en andere actoren uit de samenleving. Deze is in 2007 vastgesteld. Eind 2017 is een motie (17mo046) aangenomen met daarin de opdracht om interactie (burgerparticipatie) te intensiveren. De interactiewijzer is daarna aangepast en verbeterd. Die interactiewijzer is behandeld in een voorronde op 21 augustus 2018, waarbij het college dit voorstel heeft teruggenomen. Momenteel ligt een evaluatie van de interactiewijzer voor, mogelijk worden op basis hiervan nog verdere verbeteringen doorgevoerd. Tot slot was ook een aanbeveling in het rekenkamerrapport inzake burgerparticipatie (mei 2019, 19bij06409) om de Interactiewijzer te herformuleren, tegen het licht van de politiek te voeren discussie over de visie van de raad over de lokale democratie en het perspectief van burgerparticipatie hierin.

Overbetuwe Doet:

Overbetuwe Doet is een methodiek die vanaf 2017 in delen van Overbetuwe ingezet wordt. Het doel is het ondersteunen van initiatieven van inwoners en het vergroten van inzet en onderlinge verbinding. Inwoners krijgen waarde cheques; ze kunnen zelf bepalen aan welke initiatieven zij willen bijdragen. De ervaringen laten zien dat zowel op aantal initiatieven als op onderlinge verbinding Overbetuwe Doet tot (veel) betere resultaten leidt dan de bestaande middelen (Fonds maatschappelijke initiatieven en het lokale innovatiefonds voor inwoners). We gaan de methode nu uitrollen over de gehele gemeente, omdat dit bijdraagt aan onze ambitie om gemeenschapszin en eigen mogelijkheden van inwoners te versterken zodat mensen minder afhankelijk zijn van hulp door beroepskrachten. Ook draagt de methode bij aan het vullen van de gebieds-/dorpsagenda van inwoners. Tot slot biedt ze initiatieven de kans om een duurzaam, toekomstbestendig initiatief te worden.

Dorpsprofielen: het doel van de dorpsprofielen is inzicht krijgen in de opgaven van de kernen en het activeren van de samenleving bij deze opgaven. Het dorpsprofiel bestaat uit 3 fasen:

1. Een algemene dorpsanalyse, een cijfermatige rapportage, enquêtes worden in augustus uitgezet, de resultaten zijn oktober '19 bekend.
2. Dorpsagenda: op basis van de dorpsanalyse wordt een verdiepingsslag per kern / dorp uitgevoerd. Hiertoe worden gesprekken met zorgprofessionals en inwoners gepland: wat speelt er in het dorp, waar ligt de kracht, welke ondersteuning is nodig. Deze fase doen we gefaseerd per kern, naar verwachting starten we in oktober. Dit resulteert in een overzicht van kansen en kwetsbaarheden en uiteindelijk een dorpsagenda.
3. Arrangementen: op basis van de dorpsagenda kunnen we aan de slag met arrangementen en het vinden van de financiering hiervoor. De arrangementen gaan over wat inwoners zelf kunnen, wat de professionals (vrijwilligers en beroepskrachten) kunnen, welke voorzieningen worden gemist etc. Ook deze fase doen we gefaseerd per kern.